

של ליאור עם בנה על הברכיים בזמן תפילות קבוצתיות. ליאור, כבר כשהיה ילד קטן, נראה משתתף, מחייך, צוחק ומתפלל. שנים אחר כך, אותו ליאור יוביל את התפילות בכתתו בבית ספר יהודי רגיל, ואפילו בתפילות של הקהילה, כשהוא סוחף, גם אם הוא מחוץ לסולם של מנגינת התפילה, את כל חבריו שמקבלים אותו בזכות ייחורו ולהט התפילה שלו. הקבלה של הקהילה היהודית את ליאור, השתלבותו בקהילה כדמות בולטת ויחודית, היא התופעה המעניינת והמרתקת ביותר שלקחתי מהסרט שאורכו כשעה. "בכל מקום אחר היו קוראים לליאור בשמות, הוא היה דחוי ומתוסכל ולא היה מבין למה", אומרת אילנה. "אבל בקהילה שלו בפילדל"פיה, בה גיליתי אנשים מדהימים וחום יוצא דופן, ליאור מצליח למצוא את המקום שלו. כשחושבים על זה, רוב בתי הכנסת בניו-יורק, למשל, לא בנויים לגישת נכים ואלה המקומות בהם מוגבלים ונכים צריכים להרגיש הכי בנוח. קמות תנועות מחאה כאלה ואחרות לדרפור וכל מיני נושאים חברתיים אבל אני לא רואה מספיק מאבק למען הילדים האלה. עם ליאור זה קל להבין את המשמעות הזו כי מאוד קל להתחבר אליו", היא אומרת. "איזה רב גדול נתן לי פתק בסוף ההקרנה ואמר לי שהסרט נתן לו תקווה גדולה לגבי המין האנושי. אולי כי בסופו של דבר זהו סרט על נתינה ללא גבולות וכנראה שזו הסיבה שאנשים הגיבו לו בצורה כזו".

בראיונות אחד על אחד של אילנה עם ליאור הוא מדבר בכנות ובהומור על הדברים הכי קשים לצופה. הוא מספר כי לדעתו כבר המצווה שלו יגיע המשיח וגם אמו שנפטרה תחזור ברוחה לכבד את המעמד. אך באותה נשימה הוא עונה בהומור אינטליגנטי ומפתיע לשאלות כמו: מה תעשה בעוד 20 שנה? ("אעבור איתך"), בגיל 18 תוציא רישיון? ("לא. אני אשתה בירה. כמו שאחי יוני עושה"), ובכך לא נותן לצופה הרבה ברירות אלא להתאהב בו. "הרבר שהכי אהבתי בו זה שהוא מצחיק", אומרת אילנה. "כי זה מה שגרם לסרט לעבוד בסופו של דבר. הרי בסך הכל זה נושא עצוב והתגובה הראשונית של אנשים לילד עם תסמונת דאון היא רחמים וריחוק. בגלל שהוא צוחק בסרט על אחרים וגם עלי הוא בעצם מאפשר לקהל להשתחרר ולצחוק איתו ואפילו עליו. יש לו טיפוי קומי יוצא דופן. אני חושבת שהוא טוב בלהסתכל על אנשים ולקלוט מהם דברים. חוץ מזה הוא גורם לך להרגיש כשאתה איתו שאתה הכי חשוב ומיוחד בעולם. אחר כך אתה קולט שהוא גורם כמונן לכולם להרגיש ככה", היא צוחקת.

איזה עוד תגובות קיבלת?

"כל מיני אנשים זרים סומכים עלי עכשיו ובאים אלי אחרי הקרנות לשתף אותי בכאב האישי שלהם. הם באים ומספרים לי על הילד האוטיסט שלהם, על הכאב, הניתוח מהירות".
איך באמת מקבלת הקהילה פה את הסרט?
 "לצד תגובות נפלאות יש כאלה, למשל מבורו פארק, ששמחים שעשיתי את הסרט אבל הם לא יבואו לראות אותו".

למה?

"כי רואים בהתחלה אשה מתפללת וקוראת

מה גישת הדת כלפי מוגבלים כפי שלמדת מהעבודה על הסרט?

"כולם רואים איך הקהילה ההיפית היהודית בפילדלפיה מקבלת אותו. יש כאלה בורים מסויים בחסידות שמאמינים שמי שנולד עם מוגבלות הוא ברמה רוחנית יותר גבוהה. אבל יש גם את הצד השני. מכיוון שיש ביהדות מקום

לא אהבתי כי היינו הולכים לכל מיני מקומות שהכריחו אותי ללכת אליהם וביקרנו מלא קרובי משפחה שחיים שם. אחר כך הייתי במשלחת של 'עוצמה', שזה אירגון ששולח יהודים אמריקאיים לארצות הברית בשביל שיכירו את הארץ והמסורת מתוך מחשבה שאלה יהיו המנהיגים של הקהילה היהודית בעתיד. אחרי שנה במסגרת

היה בוסרי ולא מדויק, אבל אני תמיד אהבתי אותו כי הוא מיוחד עבורי. אבל עכשיו אני מרגישה שהקולנוע הישראלי לא נופל מכל קול-נוע בשום מקום אחר ואנשים אומרים בנשימה אחת 'אולי נלך לראות סרט צרפתי? או פולני? או ישראלי?'. זה עושה אותי גאה ולא רק יהודים הולכים לראות את הקולנוע הישראלי. אהבתי

[ליאור והחיוך, שלא יורד לרגע]

את 'יוסי וג'אגר', 'ללכת על המים' – זה לא הסרט הכי טוב שראיתי אבל הוא עשה אותי גאה, 'מישהו לרוץ אתו' היה מקסים וגם קלאסיקות כמו 'הלהקה' ו'הקיק של אביה' מאוד אהבתי".

אז עכשיו המטרה היא להביא את הסרט שלך לארץ?

"אני מאוד רוצה שהוא ייכנס ל'דוק-אביב' (פסטיבל הקולנוע הדוקומנטרי של סינמטק תל-אביב) ואני מחכה לתשובה מהם. אני לא יודעת הרבה על הגישה של החברה בישראל כלפי מוגבלים אבל אני חושבת שמבחינת הזווית הדתית לפחות הסרט יכול להיות מעניין מאוד עבור אנשים בארץ".

מאיזו בחינה?

"בשלב מסוימים עבדתי עם עורכת בשם אילנה סירי. היא אמרה לי שהיא לא ידעה שיש דבר כזה שנקרא היפי ג'וז. אני חושבת שבארץ הרבה אנשים מתרחקים מהדת כי הם לא מוצאים משהו להזדהות איתו, כי הכל מאוד ברור ושמרני. בארצות הברית, למשל, הדרך היחידה שלך להישאר יהודי היא למצוא משהו להזדהות איתו. דרך הסרט בארץ אנשים יכולים לראות את הקהילה הזו בפילדלפיה ולהבין שזה לא נורא להתפלל וללכת לבר מצווה. כשהייתי בארץ לקחו אותי לתפילה וישבנו למעלה והצצנו על הכל דרך חור קטן. הנשים אפילו לא ידעו על מה התפילה ואני הייתי זו שצריכה להסביר להן. זו לא היהדות עבורי. אני מרגישה שהסרט הזה וליאור במיוחד יכול להוות השראה עבור הרבה ישראלים. אני רואה את כל הילדים שמסיימים בארץ את הצבא ויוצאים לשנה בהודו ומאבדים את עצמם כמה שהם קוראים לו 'חיפוש'. ליאור מוכיח שאת החיפוש הזה אפשר לעשות בתוך הקהילה", היא אומרת. "חוץ מזה שאני רוצה להביא את הסרט הזה למשפחה שלי ולבית האחר שלי".

עבורי הסרט הזה כמו מסע רוחני של שעה. מה הסרט הזה שינה אצלך בתקופה של שלוש השנים בהן עבדת עליו?

"היום יש לי הבנה הרבה יותר גדולה למוגבלות. יש לי הבנה הרבה יותר גדולה של מקום הקהילה בחיינו. היום אני מבינה שיש הרבה דרכים להתפלל. עכשיו אני מבינה שגם לעשות סרט יכול להיות סוג של תפילה, אם עושים אותו בלב שלם".

'עוצמה' נסעתי ללמוד באוניברסיטה העברית בירושלים ואז פשוט התאהבתי. אחרי הלימודים ממש רציתי לעשות עליה. בעיקר כי הרגשתי שלא עשיתי צבא והפסדתי את החלק של המחויבות למדינה והתרומה".

אך בהתלבטות בין ציונות וקריירה נסתה הכף בסופו של דבר לקריירה ואילנה חזרה לארץ צות הברית, התחילה לעבוד כמתלמדת בהפקת תוכנית הילדים "רחוב סומסום" ושם התחברה לאהבה העיקרית שלה – הפקות דוקומנטריות עבור רשתות טלוויזיה שונות. ההחלטה לעשות סרט עצמאי, לדבריה, לא הייתה מתוכננת. בתוך קריירה משוגעת שגוזלת ממנה ימים כלילות שבסופם "הכסף לא משהו", כפי שהיא מעידה, היא מצליחה להישאר מעודכנת לגבי צמיחתו של הקולנוע בישראל.

חשוב לשלמות וחוכמה, יש קהילות בהן ההורים מוסרים לאימוץ את הילדים האלה, כדי לא לפגוע, למשל, בסיכויי השיוך של שאר הילדים 'הרגילים'".

קצת אשמה

אילנה, שגדלה במרילנד, בקירבת וושינגטון, די.סי, דווקא למדה ספרות ודווקא באוניברסיטה העברית בירושלים. אמה נולדה בארגנטינה ועלתה לישראל בשנות השישים, וכשבאה לטיול קצר בארצות הברית פגשה באביה של אילנה ונשארה לחיות בארצות הברית. אילנה מגדירה את החינוך שקיבלה בבית כ"יהודי-ציוני" וגם את הקהילה שלה באפר ווסט סייד היא מקטלגת כ"היפית יהודית". את החוויה הישראלית שלה

רגישה וחובית ואכפתית למשפחה שלנו מהרגע הראשון, כמו גם כל הצוות שהיה איתה".

איך ליאור הרגיש לעמוד במרכזו של סרט?

"הוא פשוט אהב את זה. אנחנו לא רצינו לעשות מזה ביג דיל ושוזה יהיה עניין גדול עבורו, אבל איזה ילד לא ירצה לעמוד במרכזו של סרט?".

מה קורה איתו היום?

"הוא היום בן קצת יותר מ-16, משחק כדורסל בקבוצה של ילדים מיוחדים ונמצא בשנתו השנייה בתיכון. הוא חרוץ מאוד ומתקדם נהדר ואנחנו מאוד שמחים לראות את ההתפתחות שלו".

הוא ממש דמות בולטת בקהילה שלכם.

"כן. מאוד חשוב לנו שהסרט מראה שליאור מרוויח מהקהילה כמו שהקהילה מרוויחה ממנו. יש כאן יחסי גומלין נפלאים. הסרט מוכיח שאוסף של אנשים מסוגים שונים יכולים לחיות ביהודיות חזקים מהיחיד ולבנות קהילה חזקה. וכך גם מלמדת אותנו הדת היהודית, שמי שעושה מצווה מרוויח לא פחות ממי שמקבל אותה. כשאנחנו פועלים יחד אנחנו מרוויחים הבנה ואנושיות, אבל אין ספק שהנוכחות של ליאור כאן היא מתנה לקהילה".

"אני כבר הרבה זמן רואה סרטים ישראליים. הייתה תקופה שאני חייבת להודות שהרגשתי קצת אשמה כי באותם ימים הקולנוע הישראלי

היא מחלקת לשניים. "הייתי בארץ איזה 18 פעמים", היא אומרת בעברית לא רעה בכלל. "כשהייתי עם המשפחה

מהתורה וזה אסור, וכי רואים את מרדכי האבא מתגלה עם סכין ולא מכונה כפי שמקובל ביהדות".

גם סרט הוא סוג של תפילה

שחר פרנהיימר

הבמאית אילנה טרכטמן הבחינה לראשונה בליאור ליבלינג כששמעה אותו מתפלל בדקות בבית כנסת באפ-סטייט ניו-יורק. אחרי שלוש שנים וסרט היא מגלה מה למדה מילד אחד עם תסמונת דאון

על השואה. מפיץ סרטים אחד אמר לי ש'הסרט נשמע כמו ברוקולי - אתה יודע שזה טוב לך אבל לא בא לך לאכול את זה'. אבל דווקא העובדה שזה סרט עם פן יהודי הצליחה לגרום לי לסיים אותו. הרי בהתחלה אמרתי לעצמי,

סרט שמבליט ילד עם תסמונת דאון ויהדות לא יגרום להרבה אנשים, בטח אם הם לא יהודים, ללכת לקולנוע. "התגובה של הקהל הפתיעה אותי", היא אומרת. "פחדתי שאני עושה סרט יותר מדי יהודי ושאני פונה לקהל צר מדי.

טרכטמן פגשה לראשונה את ליאור ליבלינג ומשפתו, היא לא שיערה איזה סיפור אנושי מופלא יש לה ביד. היא הוקסמה, כמו כל מי שפוגש בליאור, מאישיותו הכובשת והחיוך המהפנט, אבל

כשאילנה

לא הייתה מודעת לרברים הרבים המרכיבים את חייה של משפחה אחת בפילדלפיה. "להתפלל עם ליאור", סרטה העצמאי הראשון של הבמאית, שברזומה שלה הפקות זוכות פרסים לערוצי הטלוויזיה האיכותיים בארצות הברית דוגמת ABC-TV-HBO, PBS, Discovery, Sundance, מגולל את סיפורו של ילד בעל תסמונת דאון המתכוונן לטקס בר המצווה שלו ואת סיפוריה של משפחתו המדהימה לא פחות. באותו הזמן נוגע הסרט בנושאים כלליים יותר כמו משמעותיותהן של קהילה, מסורת ודת.

בתשוקה מדהימה

לאחר ההקרנה המפוצצת באולם סינמה וילאג' במנהטן בשבת האחרונה, נה, יצאתי החוצה ונדהמתי לגלות תור שהשתרך לאורך בלוק שלם של אנשים שממתינים להיכנס להצגה האחרונה באותו היום של "להתפלל עם ליאור". רוב הקהל היה יהודי, אבל היו גם כאלה שלא. הם אולי לא ידעו שהם עומדים על סף מסע רוחני שלא מצליח להשאיר איש אדיש לקסם שמביאים ליאור ומשפחתו אל המסך.

ליאור ליבלינג נולד לאם ואב רבנים המשתייכים לקהילה יהודית רפורמית, אותו זרם ביהדות אליו מתכוונת אילנה טרכטמן כשהיא אומרת, "הרבה אנשים לא יודעים שיש גם יהודים היפים". את המשפחה ה"היפית" הזאת הכירה טרכטמן לעומק במהלך חמישה חודשי צילומים בהם לא נמנעו בני המשפחה מלחשוף בפניה את הצדדים הפרטיים ביותר בחייהם. "הייתי במעין מחנה דת ביערות באפ-סטייט בתפילת ראש השנה", מספרת טרכטמן על הפגישה שהציתה את הרעיון. "התפילה הייתה נורא ארוכה ונמשכה בערך שלוש שעות. מצאתי את עצמי מעט הולכת לאיבוד בין המילים והדפים בספר, והייתי די מותשת. אבל מאחורי שמעתי כל הזמן ילד שהתפלל בתשוקה מדהימה. כשהסתובבתי ראיתי שיש לו תסמונת דאון והייתי המומה איך הוא מתפלל בכוונה כוונה ותשוקה בעוד אני סופרת את הדקות והדפים. חוץ מזה שאף פעם לא ראיתי מישהו כמוהו בבית כנסת", היא מספרת. "אחר כך אמרו לי שהוא מתכוונן לבר מצווה שלו וחשבת: 'היי, זה יכול להיות מאוד מעניין ללוות ילד כזה במסע שלו לבר מצווה'. אז פניתי למשפחה שלו שהייתה שם והצגתי את עצמי ואת הרעיון והם אמרו - 'מצחיק, בדיוק חשבנו לפנות למישהו שיעשה סרט על בר המצווה של ליאור'. ואז הם פתחו לי את הבית והלב והייתי איתם חמישה חודשים".

כשאילנה התחילה את המסע שלה עם משפחת ליבלינג, היא גילתה משפחה בת ששה נפשות - ליאור, אחיו ושתי אחיותיו, אביו מרדכי ואמו החורגת. מהר מאוד היא גילתה שליאור הולם את הגדרתו כ"ילד מיוחד" ולא בגלל המוגבלויות שלו. הוא חם ואוהב ומעניק וישיר ומעל הכל - מצחיק ברמות אחרות. מעבר לתכונותיו האישיות המופלאות והנדריות לילד בעל תסמונת דאון (או "תסמונת אפ" כמו שליאור מגדיר את מצבו בסרט), ליאור מחובר לדת, לתורה, לתפילה ולקהילה ברמה שגרמה לסובבים אותו לכנות אותו "דה ליטל רביי", ולאחיו הגדול לטעון בלב שלם כי "אם יש דבר כזה שנקרא אלוהים, אז ליאור קרוב אליו יותר מכל אדם אחר". את כל הרברים האלה גילתה אילנה אחרי שבילתה זמן עם המשפחה, אז נחשפה בפניה העובדה כי לא רק ליאור מיוחד ויוצא דופן, אלא כך גם כל אחד ואחד ממשפחת ליבלינג.

"לקח לי הרבה זמן להחליט על מה הפוקוס בסרט והאם להתעסק בדבר אישי כל כך כמו מותה של אם המשפחה, דבורה ליבלינג. לא ידעתי על

האמא בהתחלה, לא ידעתי כמעט שום דבר על מוגבלות. אבל הם בטחו בי וזה יצר דינמיקה מיוחדת. למעשה הם כל כך בטחו בי שהיו דברים שהחלטתי בעצמי לא להכניס כי חשבת שאלה דברים שלא כל העולם צריך לדעת. לכן שאלתי את עצמי למשל במקרה של ליאור: 'אם הוא היה ילד רגיל, האם הייתי מכניסה את זה לסרט?'. בהתחלה חשבת שאני עושה סרט על רוחניות ותפילה. אחר כך חשבת שזה סרט על מיתות ורוחניות ופילוסופיה רתית שצריכה להיפתר. אבל כשבילתי איתם יותר זמן גיליתי שיש עוד הרבה רברים. בנושא האמא למשל, לא רציתי להתעסק כי תמיד הרגשתי שזה זול ללכת למקום הזה ומלבד זאת חשבת שזה לא יהיה הוגן לאמא החורגת. אבל ככל שהזמן עבר זה הרגיש לי נכון. חוץ מזה מישהו אמר לי שכל אגדה מתחילה במוות אם". את אילנה ליוו לא מעט חששות כשניגשה לעשות את הסרט. היא לא מפחדת להגיד כי חששה

[מקווה להביא את הסרט לישראל. אילנה טרכטמן]

'מה את עושה סרט עצמאי, מה את מזוכיסטית?' אבל הייתה לי אובססיה לנושא ולליאור וזה יוצא החוצה בתוצאה הסופית".

קבלה

הסרט מציג קטעים מחיי היום יום של המשפחה בדרכם לחגיגת בר המצווה של ליאור. בין לבין משוכזים קטעים מהעבר בה מופיעה אמו המנוחה

אנשים אמרו לי, 'אף אחד לא ירצה לראות סרט על ילד מוגבל', ופסטיבלים לא יהודים דחו אותי. מלבד זאת יש את הבעיה עם קולנוע עצמאי, שאתה צריך לגייס את הכסף בעצמך וזו עבודה שאני לא רגילה לה בתור בימאית. אז גייסתי כספים, רובם היו על סך 18 דולר (ח"י) והייתי חייבת לדרווח אותו חזק. יש אנשים בתעשייה שהם עדיין בגישה שסרט יהודי חייב להיות או על הקונפליקט הערבי-ישראלי או